

Asia: VN/13333/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (valmistavan opetuksen lisäopetus ja aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitus)

Lausunnonantajan lausunto

Mitä mieltä olette perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta?

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä lausuntopyynnöstä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu lausuu esityksestä syrjinnän kiellon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta.

Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä perusopetuslain muuttamisesta ehdotetaan lisättäväksi perusopetuslakiin säännökset perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kannattaa esitystä perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen osalta. Valtuutettu kannattaa esityksessä ilmaistua tavoitetta vahvistaa oppilaan tarvitsemia valmiuksia suomen tai ruotsin kielessä sekä siten edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Valmistavan opetuksen lisäopetuksella voidaan parantaa maahanmuuttotastaisten oppilaiden edellytyksiä suoriutua peruskoulusta ja hakeutua toisen asteen opintoihin ja edelleen jatko-opintoihin. Siten esitys tukee tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteutumista.

Onko perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus mielestänne tarpeellinen?

-

Onko perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoitusratkaisu toimiva?

-

Onko teillä lausuttavaa aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottamista koskevaan osuuteen esityksessä?

Hallituksen esityksessä ehdotetaan aamu- ja iltapäivätoiminnan enimmäismaksujen korottamista 570 tunnin osalta 120 eurosta 148 euroon ja 760 tunnin osalta 160 eurosta 197 euroon. Esityksen tavoitteena on kompensoida kunnille aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuteen tehtävä 7 miljoonan euron valtion rahoituksen vähennys.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu vastustaa aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien enimmäismaksujen määrän korottamista. Valtuutettu pitää tärkeänä, että aamu- ja iltapäivätoiminta on aidosti kaikkien perusopetuksessa olevien nuorempien lasten saatavilla. Jotta kuntien taloutta ei kuitenkaan heikennettäisi, tulisi luopua aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoituksen vähennyksestä.

Esityksen vaikutusten arvioinnissa todetaan, että muutoksella olisi kielteisiä vaikutuksia yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Vaikutusarvioinnissa on tunnistettu, että maksujen korottaminen saattaisi johtaa siihen, että sosiaalisesti ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien lasten mahdollisuus osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan vaikeutuisi. Maksujen korottaminen voi vähentää toimintaan osallistumista nykyisestä ja asettaa osan lapsista sekä monilapsiset ja pienituloiset lapsiperheet muihin verrattuna eriarvoiseen asemaan. Esityksen mukaan perheen ja työelämän yhteensovittaminen voi myös vaikeutua. Lisäksi esityksessä tunnistetaan muutoksen kerrannaisvaikutukset esimerkiksi toiminnan ulkopuolelle jääneiden lasten päivittäisen liikkumisen määrään ja koulupäivän jälkeisen yksinäisen ajan määrään.

Esityksessä on todettu, että siitä huolimatta, että perusopetuslaki velvoittaa maksun perimättä jättämiseen tai sen alentamiseen tilanteissa, jossa huoltajan elatusvelvollisuus, toimeentuloedellytykset tai huollolliset näkökohdat huomioon ottaen siihen on syytä, maksujen korotus voi synnyttää tilanteita, joissa maksujen korotukset vaikuttavat yksilön tai perheen päätökseen ylittää hakeutua aamu- ja iltapäivätoimintaan.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä kielletään syrjintä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Henkilön sosioekonomista asemaa pidetään 8 §:ssä tarkoitettuna muuna henkilöön liittyvänä syynä.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistumisen on todettu edistävän lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta, koska aamu- ja iltapäivätoiminta tasoittaa lasten elämänpiirissä esiintyviä sosiaalisia eroja. Maksujen korottaminen voi vähentää heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevien, esimerkiksi monilapsisten perheiden, yksinhuoltajaperheiden ja pienituloisten perheiden lasten osallistumista aamu- ja iltapäivätoimintaan.

Suomen perustuslain (731/1999) 22 §:n mukaan julkisella vallalla on velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Yhdenvertaisuuslain 5 §:ssä asetetaan lisäksi kaikille viranomaisille velvollisuus edistää yhdenvertaisuuden toteutumista. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää erittäin huolestuttavana nykyisen hallituksen esityksistä heijastuvaa linjaa, jossa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista heikennetään. Yhdenvertaisuuden toteutumista heikentäviä muutoksia ei tule tehdä, eli aamu- ja iltapäivätoiminnan enimmäismaksuja ei tule korottaa.

Vaikutusarvioinnissa on tunnistettu esityksen suorat vaikutukset niihin lapsiin ja lapsiperheisiin, joilla maksujen korotuksen myötä ei olisi taloudellisia mahdollisuuksia jatkossa hyödyntää aamu- ja iltapäivätoimintaa. Esityksestä ei kuitenkaan ilmene millään tavalla, miten tämä tunnistettu vaikutus on otettu esityksessä huomioon. Jos enimmäismaksujen määrää muutoksen kielteisistä yhdenvertaisuusvaikutuksista huolimatta esitetään korotettavan, on esityksen jatkovalmistelussa selvítettävä keinoja, joilla tämä vaikutus voidaan poistaa tai joilla sitä voidaan ehkäistä.

Onko teillä lausuttavaa aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen indeksisäännöstä koskevaan osuuteen esityksessä?

-

Onko teillä muuta lausuttavaa esitysluonnoksesta (esim. vaikutusarvioinnit)

-

Stenman Kristina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Majoinen Mervi
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto